

СВЕТ У ПОЕЗИЈИ ОХРИДСКОГ, ПОЕЗИЈА ОХРИДСКОГ У СВЕТУ

(Поезија мултимедијалног пројекта Драгана Охридског Спасеског
„Погледај у себе“, галерија „Гварнеријус“, Београд, септембар–октобар 2012)

Сажетак: Научни рад „Свет у поезији Охридског, поезија Охридског у свету“ инспирисан је међународном промоцијом и изложбом грандиозног мултимедијалног пројекта „Погледај у себе“ у култној галерији „Гварнеријус“ у Београду (септембар–октобар 2012). Предмет нашег интересовања је *свет у поезији* мултимедијалног уметника: песника и сликара, као и презентација његове *поезије у свету*. Македонски уметник из древног града Охрида, осваја *светове у својој уметности* (књижевности, поезије, сликарства и синергије уметности), као што ми пратимо презентацију његове *уметности у свету*. Велика српска култура и уметност, одлична су „врата“ света – не само за македонску уметност, књижевност и поезију, већ и за сваки достојни подвиг у уметности. Дијалог, синергија, проток енергија између македонске уметничке креације и српског прагла уметности, традиције и културе – велики су изазов нашег захвата. Резултати су – висок ниво синергије, дијалога и откривање нових светова у световима.

Кључне речи: поезија, мултимедијалан пројекат, Драган Охридски Спасески, Београд, 2012

1. Међународна промоција пројекта

Текст је инспирисан међународном промоцијом мултимедијалног пројекта „Погледај у себе“ Драгана Спасеског Охридског, која се одржала у угледној галерији „Гварнеријус“ у Београду септембра месеца 2012.¹ Пројекат садржи циклус уметничких слика (уља на платну) под називом „Мајка и дете“, створане током десет година, и истоимену књигу *Погледни во себе*² (мултимедија). Охридски је реномирани мултимедијални уметник из Охрида, сликар и песник. Његова се уметност не може ограничити само на ове одредбе, јер се креативност Охридског шири и пробија зидове између разних уметности и средстава израза. *Погледај у себе* је импозантан пројекат који презентира не само врхун-

¹ Изложба слика је трајала септембра–октобра 2012.

² Драган Охридски Спасески: *Погледни во себе*. – Охрид, „Летра“, 2004.

ску индивидуалну креативност, већ носи и дух македонске енергије, као и потенцијале сакривене у дубинама најдубљег језера у региону – чувеног Охридског језера. И како расту митеме о Охридском језеру, тако расту и енергетски светови стваралачког универзума даровитог Драгана Охридског. Охридског, који се родио само неколико метара од фантастичног језера, Охридског који је редовно „сисао“ стваралачке „сокове“ нестварног и магичног амбијента, Охридског, чија је сетилна и духовна „храна“ увек била – фасцинантна лепота богатог визуелног света Охридског контекста, Охридског – чија је скупочена сликарско-песничка колекција, допутовала нама и вама...

2. Свет у поезији, поезија у свету

Нашу радозналост буде питања – да ли је могуће да „свет“ улази у поезију Охридског, и да ли је могуће да и поезија Охридског „улази“ – у свет? И ако је то могуће, како се то постиже?

Како се један уметник и једна култура отвара према другој култури?

Колико је могуће да се отвори „разговор“ уметника и уметности, према другим културама?

Одговор на ова питања лежи у мом личном доживљају презентације овог пројекта.

3. Орошени светом росом

А како сам ја, као промотер поезије пројекта доживела овај догађај, можете приметити кроз моје обраћање београдском аудиторијуму:

*Те вечери*³

у тој *свечаној вечери*,

сви ми достојени, добили смо *писмо*. Мултимедијално *писмо*.

Те вечери,

сви ми даровани, освећени

заједно смо ушли у тај раскошни духовни храм... оазу уметности, савршенства и светости.

Те вечери, сви смо били орошени *светом росом*

Росом – милодара.

Благословљени смо те вечери били сви,

јер су нам у госте дошли – слике, ремек-дела лепотице,

за које немам речи, већ само – занемело усхићење,

³ Моје се обраћање односи на промотивно вече пројекта.

дошли су нам оригинали, да би те вечери водили гласни дијалог са речима и графизмима из књиге *Погледај у себе* али дошли су, и *они* да вас виде лично...
слике, стихове, визуелизми
да потраже ваше очи и чула.

Дошли су сви.

И речи и слике и емоције и поруке и прапоруке и сакривени светови значења. Дошла су и „деца“ званичних али и „тајних“, закулисних *љубави речи и слика*, јер није грех да и они воде љубав.

Читава колекција. Покретна.

Тајна. И трајна.

Цео лични манастир. И црква и храм уметности. И уметности.

Јер су и брат и сестра

лепота ока, уха и мисли када су у мисаоној хармонији

И јер нема узвишенијег загрљаја од – мајчиног са сином...

Ова префињена, елитна „сликовница“, мисловница умница, те вечери је била – пред вама.

Са вама.

А биће и – у вама

И памтиће тај тренутак *небесног слављења*.

Пројекат „Погледај у себе“ је велика свечаност, *чин, светочин...*

Свевасионска радост

Ка родном месту песника – сликара. *Васиони ...*

* * *

4. Ремек-дело

Ремек-дело стоји пред нама!

Празник је чула.

Филозофија чула и септилизација филозофије

Расте у... нестварно леп амбијент.

Ово је један од *кључева света*. И то истинског...

Један од *кључева живота...*

И *књига* је мултимедијални пројекат.

А мултимедијални пројекат је: и књига и ванземаљски непроцењива *колекција уметничких слика* и ... *ваша мисао* која дохрањује овај свет и „расте“ из привидних „празнина“... просторних, аудитивних, графемских, филозофемских.

Тако се све подаје ка –
Максималној продукцији значења.

* * *

5. „Читање“ пројекта и књиге

Али, како се чита ова књига?

- Као *свет* што се чита: на спратове, ка узвишењима и планинама (*вертикално*).
- У низу, ко што *воде* теку (*хоризонтално*).
- *Дијагонално* (као тајне, невидљиве, мистериозне, те заумне везе света и ствари у свету).
- Чита се и преко *геометријских облика* (или калупчића), који „расту“ преко невидљивог позадинског мозаика.

Тако нико није *самотњак*. Нити *реч-самотњак* остаје сама, нити ванземалски лепе раскошије слика, нити... *ми*.

А *реч?* – Реч се узвисује ка небу и ка небеском плаветнилу, као да му је рођена постеља.

Расту:

- реч у заједници, у смисаоној породици;
- реч и празнина, бездна;
- реч и метафизички „простор“;
- реч која се „поново прерађа“ кроз геометријске мозаике;
- реч кој је у дубинској унутрашњој синтакси са раскошним циклусом уметничких слика у боји.

Реч умнореч.

У *космичком хијатусу* је зачето и угњездено ово ремек- дело, у: „Васиони“⁴, где: “

Бесконачност и вечност
су стечене привилегије.⁵

Ето у таквој *истини* расте ово мултимедијално чудо, чудо које од те вечери и у Вама расте кроз чула, мисли и емоције...

А мост свега тога је „*трептај*“. Кључ, рекли бисмо, свему у овом филозофском и метафизичком универзуму је фасцинантни феномен *трептаја*. Срце лепих енергија.

⁴ „Васиона“ је наслов песме. Књига *Погледај у себе* нема нумерацију и зато сви примери немају број странице. Одсуство нумерације део је стратегије да се сугерише филозофија бесконачности и безбројности.

⁵ У овој фусноти и у следећим биће оригинални стихови на македонском језику:

Бесконећноста и вечност
се здобиени привилегији,

Али, како се заправо дешава овај процес? – Кроз странице ове мултимедијалне радости, расту и узвисују се сематнички квадрати, од празних, кроз етапе, расту у попуњене и осмишљене светове и крунишу се – знаком!

Освајачки походи простора, увек су чист губитак за освајача. Тако и песник, не осваја борбени простор, ни простор слике, ни песнички стваралачки простор, већ води љубав са њима. Милује и речи и облике и боје – да би му се подали и поверили.

Њему. И нама.

Сав је у *дрхтају*, као што и сам за Бога каже:

задрхта Бог

док ствара

ЧОВЕКА

човека

човека⁶

Ако је најузвишенија степеница стварања, *Ars Poetice* акта, феномена оплодње и радости *дрхтај*, ако је то „мост“ енергија и синергија света, феномена, универзума, бесконачности, значења итд., онда је овај чин слављења феномена дрхтаја, трептаја, фреквенција које ни метафизички феномен не може да разоткључа.

* * *

6. У име ветра и сна

Песник је јасан, када у именске светове синтагме, који, као графеми, стреме да парирају осмишљеним и пуним значења квадратима, уграђује овакве метафоре:

будућност

божје мисли

РЕЧ

будућност

6 затреперува Бог
додека го создава

ЧОВЕКОТ

човекот

човекот

људске
потребе за борбом
и
поред очекиваног краја⁷

И тачно ту расте готово „драмски дијалог“, има пуно обраћања песничко-вог гласа према „ти“, ка оном што се тражи да *погледа у себе*. Има и повишење тона, има и искрене критике бесконачном „тиииииииииии.....“ коме се песник обраћа овако:

е
да знаш
да си жив
а други живе
живот твој
у твоје име
и⁸

И то:

у име
ветра и сна⁹

и баш је ту право место рефрена:

„погледај у себе...“¹⁰

7 иднината
на божјата мисла
ЗБОРОТ
иднината
на
човековата
потреба од борба
и
покрај очекуваниот крај

8 е
да
знаеш
дека си жив
а друг го живее
животот твој
во твоје име
и

9 во името
на ветрот и сонот

10 „погледни во себе...“

У срцевини те мудрослагалице расте *хоризонтална, вертикална, дијагонална и геометријска провокација*.

7. Технике

Технике?

Уље на платну и реч на хартији. Али то су утиснуте и урезане речи и слике вечности и бесконачности, на бесконачном небу утиснута је песничка епопеја стихостваралаштва великог Охридског, и на *небесном се платну* распротрао уљани универзум сликара виртуоза!

Привидна фрагментарност текста иде у прилог *полифоне полисемије*. Оркестрација те полисемије, мегапројекат је, лична провокација – за сваког од нас.

Још узбудљивија је *полифонија жанрова*. Хибридноста жанрова, скоро невидљиво расте у полижанровски пројекат. Нама се уметник обраћа и преко: личне исповести, и преко филозофске универзалије и преко именског и глаголског света. И преко лирског дрхтаја реке и преко строгог епског водопада. И преко мисли, размисли и филозофеме, које су све успешно оркестриране у успешну и срећну синергију.

Али све то није усиљено.

Уље на платну води дијалог са својим *репродукцијским светом* у књизи *Погледај у себе*. Репродукцијски свет пак, води дијалог са *текстуалним светом* у књизи. А он је пак, „дете“ *графичког и визуелног семантизма* идеје. Носеће идеје. Једне. Која се размножава и распрскава у мноштво нових подидеја.

Али, како се тачно одвија тај *дијалогизам* или *полилогија жанрова*? Ако *поезија* покреће и поставља питања, онда јој визуелно „подаје руку“. *Геометријске форме* не ограничавају семантички простор, већ га доосмишљавају. Дилеме. Отварају могућности и нове потенцијале значења и путују ка – њеном величанству – *смислу*. Смисао је виша степенница значења. Крунише их, усрећује и поентира.¹¹

Гласноговорник посеже ка свему.

Како? Као рафинисани *херменеутичар тишина*, као:

..... тумача
ничега¹²

Пројекат: Да се тумачи ништа. Да се растумаче светови празнине, да се

¹¹ Песничка дикција Охридског показује високе односе ументости, једне према другој, али и однос признања ка састваралацима. То није само однос човека према Богу, већ и однос човека према речи-Бог и слике-божанства.

¹² толкувачот
на ништо

или:

ах прођоше ми
звезде испред очију
слеп сам за тмином
сунце моје
сине мој

поново
грејеш
али зашто
овде
слабије успева
човек¹⁶

Заиста, ретко парадокс поентира нежним обраћањем: „сунце моје / сине мој“. Тако се одгонетају или одлажу директни потенцијални коментари или могуће реплике на силне металолизме. „Слеп за слепило“ – био би превод парадокса „слеп сам за / тамницу“. Дубљи би превод био: „Нисам уопште слеп → Низашта нисам слеп. → Видим“. Уметник, врхунски сликар – није слеп ни за реч. Види и њих. Не само што их чује, доживљава и визуелно и аудитивно, и семантички и графемски, већ их доживљава и као слике, па чак и као скулптуре, облике. Преко квадрата потенцира се и „тело речи“, наглашава се и његова *анатомичност* и *телесност*.

Слику види као *текст*, а *слова* доживљава као *облике*, који су већ одавно превазишли и надрасли графеме.

Све се то стапа као вешта утока у неку „*будућу*“ *реку* – у *филозофемску реку* у којој се уливају и графеме и визуелизми и геометријски семантизми и антологијске слике са „небеске колекције“ и много штошта...

Улива се и *свет*, цео *свет* потресно улази у десето годишњу стваралачку драму ове књиге, улива се у планетарну љубав песника-сликара-уметника пре-

16

ах ми поминаа
звезди
пред очи
слеп сум за
темината
сонце мое
сине мој

повторно
грееш
но зошто
овде
послабо успева
човекот

ма вољеној жени и сину, у мајчиној и синовљевој љубави – према њима...

Та „љубав“ има хиперболизирану потребу за откровењем као:

откривам све
што раније
није
замишљено
од Бога¹⁷

Космогонијска песничка аутохерменеутика тријумфује великим идејама, али и још раскошнијим емоцијама.

Свему овоме морамо да додамо и синтаксички феномен. Наиме, у овом комплексном полифоничном делу постоји интелигентна игра са интерпункцијом. Нема тачака, нема зареза, нема ускличника – само „три тачке“ и „безброј тачака“ има... И то хоризонталне и вертикалне *тачке у низу*. То је искусна и верна стилема песника Охридског, који је развио ову стратегију у свом хаику-опусу.

Семантички океан тих *трију* и *безброј тачака*, неуморни је потенцијални извор значења. Он успешно кореспондира са статиком именских метафоричких струја песничког текста. Он дијалогизира и са бесконачношћу емотивне кулминације ремек-дела слика, потхрањује их, витаминизира. Он је боја подлоге, боја, али и перспективе бесконачности, из које се истичу незаборавни портрети мајке и сина, који бдију око оца.

Историзација подвига уграђеног у слику равни се до антологијске раскошне тријумфалности вредне, та прескупоцене колекције!

Нема друге интерпункције, осим графема – ознаке за бесконачност? Нема друге „подлоге“ и „позадине“ за текст? То је тако јер реч нема паспарту, јер нема мисао нема рам. Не постоји ни истински рам за – слике лепотице.

Из „три тачке“ произлази ова филозофија чула, али и према „три тачке“ путује и сетилизација филозофије... Охридског...

Из такве се раскоши рађа и према таквој светој лепоти путује с а в о в а
ј с в е т ...

Врата, врата, врата. До сада невидљива за нас, а одсада могућа и видљива и за нас.

Семантички прозори – то су укрштања: хоризонталних, вертикалних, дијагоналних струја, али и струја геометријског облика.

Пут. Ето то је ова књига. есетогодишњи мукотрпан, али и прескупоцен пут дела, које расте кроз љубав према свом *детету* као *уметничко дело*, али и

17

откривам се
што претходно
не
е
замислено
од бог

уметничког дело – као према свом рођеном *детету*.

Уз све ово тријумфује и „краљ чула“ – проглашеног од песника-сликара-уметника, а то је „разум“. Као врхунско чуло – проглашава се „разум“.

Величанствен је овај чин светочин.

Песник- сликар-уметник враћа се *кући*:

И тако ме Васиона
враћа у
у рају
мога дома
Васиона¹⁸

Реплика ових стихова маестрална је слика под названа „Повратак блудног оца“. Кулминација драме је „врисак победника“, који пара тишину и када:

Скелет
пружа руку
до његовог срца
и гаси га¹⁹

И баш кад се срце гаси:

..... У истом тренутку чује се
плач новорођенчета.....²⁰

Задње речи ове песничке реке су:

замисли
замисли
замисли Бога пред чином
стварања
човека
Уздише

ЖЕЛИМ

.
.
.

18

И така ме врака
во рајот
на мојот дом
Вселената

19

Костурот
ја испружува раката
до неговото срце,
го изгаснува

20

..... Во истиом момент се слуша
плач на новороденче.....

СТВАРАМ

.

²¹

Вертикалне „три тачке“ *уливају се и драматично теку* испод речи као *песнички водопад*, водопад неизречених и неисказаних тоталитета, који путују ка дубинама будућности овог дела.

„Желим“ значи „стварам“ је неисказана унутрашња синтагма. Речи: „желим“... „постојим“ шаљу ка *утроби-васионе* ову колекцију. Ка инфинитним семантичким потенцијалима свих значењских ентитета, честица – или планета овог семио-система.

* * *

8. Путовање „погледај у себе“

Али шта је ово? Шта је моје обраћање вама? Каква ме је храброст уздигла пред овим сатворенијем уметности? – Јесам ли понудила „кључ за кључеве“ света и живота? Јесам ли била „мост“ – трептај чина и дела према вама... и обрнуто? Јесам ли се удостојила мисије мудрочина?

* * *

Орошени смо, знам.

Сви ми ваздигнути и благословљени даром дела, овим *милодаром*, понесли смо вредни *милодар*

И као што расту „лица“ иза „лица“ сенке из сенке, ореоли из ореола, тако у бесконачном семиотичком еху, ехо-небо размножава се и плоди сваки атом мисли... песничке, сликареве замисли...

21

замисли
 замисли го
 замисли го бога
 пред чинот
 на создавање
 на човекот
 воздигнува

САКАМ

.

СОЗДАВАМ

.

Јесмо ли погледали у себе?

„Погледај у себе“ је обраћање, молба, лечебна симфонија филозофије, поезије, слике... мудрословија и света лепоте

Ово крунисање неописивог лепог, овај *тријумф уметности*, ова *слава речи и слике*... је наше путовање – поглед у себе....

9. Дијалогизам уметности охридског

Тако сам ја доживела међународну промоцију пројекта македонског уметника Драгана Охридског Спасеског „Погледај у себе“ у Београду. Та ме је импресија мотивисала да се посветим и битном питању његовог уметничког концепта – дијалогизам уметности унутар једног стваралачког универзума. Како разговарају више уметности – у једном уметничком продукту?

Како се реч обраћа слици? Како се слике обраћају поезији? Како они „живе“ једна унутар друге?

Неколико уметности као: сликарство, поезија, графизми..., у постојаној су синергији. У пракси, то изгледа овако: књига *Погледај у себе* садржи фототипе свих портрета ове рафиниране колекције (уље на платну).

10. Игра тзв. „Оригинала“ и тзв. „Копија“

Наизменични след слика и поезије (која је само наоко фрагментирана), велики је гест динамике пројекта. А још је већи дијалогизам уметничких „актера“ када почиње „разговор“ реалних слика (изложених у галерији) и (фототипа) слика из књиге. И још је већа интеракција, па и „игра“ тзв. „оригинала“ и тзв. „копија“, када су се у галерији „Гварнеријус“ појавили истински, прави оригинали – личности из културног и јавног живота ширег региона и ширег културног контекста. Слика у слици, реч у реч – ефекат је те узбудљиве игре која се мултиплицирала и конкретним фотографисањем тзв. „оригинала“ са својим тзв. „копијама“.

11. Монолитност мотива

Ипак, циклус портрета има тематску доминанту. Монолитност мотива је велика стилема композиције ове колекције. Носећи мотив је: мајка и дете. Књига је посвећена супруги и сину, кои су истински мотив из реалности. Аутор поистовећује процес зачећа, рађања и израстања свог сина са десетогодишњим процесом уздизања своје колекције. Све су ово вредни подаци, све је то важно за „архиву“ духа, све је то унутрашња, интимна историја овог великог подвига.

Тај монотематски универзум, чије се тематеме широко отварају према „царству“ загрљаја и нежности између мајке и сина, које се уздиже на највиши могући ниво љубави – царује у свету слика (уље на платну), као и у фототипима слика, који су у књизи. Између тих фототипа – расте песнички свет. Свет који одбија да се оформи у стандардну форму песме, који је у суштини – песнички издисај. Као да природно тече тај издисај, који је идеално складан са визуелним формама (*квадрати* у сивкастој боји који сугеришу слику мреже, умрежења, а можда и још нешто...). Затим, *кругови* су оперативне форме, које се пуне значења. Ту су и разни знаци, амблеми, као и игре када на пример текст „улази“ у форме, или пак „излази“ чак и из маргине странице. Таквим се филозофемама служи маштовити Охридски, таквим се узбуђењима и насладама препуштамо и ми, док напредујемо кроз свет слика, речи, графизма-стилемизма, свет интеракција форми и уметности.

И у том се свету управо руше границе, не само маргине страна, већ и границе језика (као македонски и српски на пример), границе култура (македонске и српске), јер је и жеља велика да се роди нова синергија, нова симбиоза две културне средине. А свет – управо тако улази у дело, као што и дело почиње да улази – кроз српски културни контекст – у свет.

Знакови воде „љубав“ са речима поезије. Они постају – засебни поими, као што је на пример појам „убавина“. Он је део поезије, он је камчић песничког мозаика, али у овом свету мутимедијалног Охридског, тај сегмент постаје – посебни појам који је већ „ушао“ у један од графичких знакова. И тако семантички мозајик пројекта постаје све гушћи, све богатији, концентrirанији. Густина семантизма је у постојаној прогресији и мултиплицирању.

Та полифонија значења, саставља се на виши, потенцијални, могући ниво оркестрације. Сложено је, али сасвим је могуће да саставите „конце“ разних компонената (различних уметности), јер је све у неком заједничком утапању. Као што се све реке или воде сливају у „једну“ воду света, тако се и све „инвестиције“ значења знакова, симбола, појмова и форма уметника Охридског, „сливају“ у једном – семиотичком „водопаду“. Могуће усклађивање или састављање тог „водопада“ – свакако је наша привилегија, у којој нам друштво прати – и сам аутор (или више аутора у њему).

Дозвољавамо себи своју могућу интерпретацију тог феномена и као фактор кохезије предлажемо – појам „трептаја“. Молба је управо овде место цитата стихова Охридског:

(Васиона. Бесконечност и вечност
су здобијене привилегије.

Трептај повезава све и
постоји само за себе, као димензија.)

замисли

замисли га

замисли бога

пред чином саздавањем
 човека
 уздисава
 ((((((((((аааааааа...))))))))))
 спава ми се
 прах остаје прах
 вода вода
 а човек фикција бога
 сам подносим ризик
 оног чега творим²²

12. Привидни „монотематизам“ – висока полисемичност

Постоји занимљива стратегија Охридског која својом колекцијом слика, предлаже привидни „монотематизам“. Тако се „иза“ очигледне тематизације једног мотива, у ствари сакривају океани значења. Резултат тога је – висок ниво полисемичности, која се не ограничава на: жанрове, форме, вид уметности, итд....

Тачно, у центру свега је – врхунска љубав мајке и сина, која се будно прати очима супруга и оца – Охридског. Али та је љубав толико плодна, толико родна, да може „родити“ нове светове значења и из најмањих сегмента значења. У свету „три“ или више „тачака“, на пример, могу се „уселити“ чак и читаве филозофеме, компримиране размисли, предлог-аксиологије...

Брига о значењу, о умножавању значења, али и о очувавању смисла, очигледна је и у стиховима који као да су *Ars Poetica* исповест:

²² (Вселена. Бесконечности и вечности се здобиене привилегије. Треперењето поврзува се и постои само за себе, како димензија.)

замисли
 замисли го
 замисли го бог
 пред чинот на саздавање
 на човекот
 воздвигнува
 ((((((((((аааааааа...))))))))))
 ми се спие
 правта останува прав
 водата вода
 а човекот фикција на бог
 сам го поднесувам ризикот
 од она што го создавам

бежим у себи

дрхтим

флуид
нас неки раздељава
течнина
и кад смо интимни

да не сраснеме
да не постнемо једно тело

једна осама
отров испразнет
душа једна

дрхтим
нежно

ЖЕЛИМ

као што
је пчела нежна
пред него што убоде
ЖЕЛИМ

нежно да
кажем
желим
све

ЖЕЛИМ

са најостријим делом језика
ЖЕЛИМ

са ножем
у његовим мускулима
да реч не зауставим
да остане неповређен
да не изгуби смисла

ЖЕЛИМ²³

23

бегам
во себе

треперам

флуид
некој не одделува
течнина
и кога сме интимни

да не сраснеме
да не станемо едно тело

Идеал оплођивање смисла, велики је изазов уметника Охридског. „Извадити“ максимум од сваке тачке, сваког „празног места“, од сваке најмање или веће „инвестиције“, видљива је интенција сваког креативног подвига аутора.

Али на врху ауторске аксиологије – свечано тријумфира снага неизговореног, моћ тишине:

навире ти

бујица у уста

бујица речи

реци

ако можеш

остани човек

не допуштај

у теби

некад

да

експлодира

неизговорена

реч

една осама

отров испразнет

душа една

треперам

нежно

САКАМ

како што

пчелата е нежна

пред да убоде

САКАМ

нежно да

кажам

сакам

се

САКАМ

со најостриот дел на јазикот

САКАМ

со ножот

во неговите мускули

зборот да не го сопрам

да остане неповреден

да не ја изгуби смислата

САКАМ

која
тли
све што
ћеш рећи
из тишине
јаче
греје
свака реч
у себи
носи снагу

која се против њега
може употребити
ако у себи
носи
истину
од страсти
понос без жеља
одвратно
је
све
а за мене ништа није
је
без

..... тумача
ничега²⁴

24

ти навира
порој во устата
порој зборови
кажи
ако можеш
остани човек

не допуштај
во тебе
некогаш
да
експлодира
неизговорениот
збор
што
тлее

Тишина је најгласнија (порука) – ето то је унутрашња порука ових стихова. Али и не само стихова, већ и слика, форми, графема итд. Мултимедијални аутор је дао потпуно поверење визуелној уметности, која царује и влада над свим процесима продукције значења. Креативан визуелни свет – је свет тишине. Али и свет који као рођену сестру „под руку“ „држи“ – поезију. Тај је свет, код уметника Охридског, „мајка“ и поезија, и речи и не-речи и слика и графемских стилизација и визуелних форми. Мудроносна филозофија тишинских светова овог стваралаштва, може „родити“ и размножавати нове светове унутар креативног света уметника Охридског. А универзалност, као сема овог поступка, отвара овај опус ка свим временима, свим просторима и свим световима.

13. Реч као слика, слика као реч

Још је једна тактика уметника Охридског важна. То је третман речи – као слика, и третман слике – као реч. То је тако пажљиво изведено, да је усхићујућа оптика аутора. Реч је слика, која парира стилизованим графемима, реч је склуптура, јер има више димензија и далеко је над нивоа нотације. Слика „гледа“ реч – као слику, а реч просто „наговара“ слику – да проговори, да приповеда, да пусти глас...

У таквом се „набреклом“ – потакнутом – трептавом свету „чује“ поли-

се што
ке кажеш
од тишината
посилно

грес

секој збор
во себе
носи сила

што против него
може да се употреби
ако во себе
носи
вистина

од страсти
гордост без желби

одвратно
е

се

а за мене ништо не

е

без

..... толкувачот
на ништо

фонија значења. У таквом се универзуму „заљубљују“, „оплођују“ и „орођују“
имеђу себе: и мисли и форме и садржине и поруке и...

Да се „пробију“ границе чула – то је велика идеја-водиља Охридског, који
предлаже:

треба
да се отворе
врата
чула
да се открију
нови светови
изван њих

други живот
могућност
јака

брана
наших
страдања

колико рана
може издржати
рана што рану
назива²⁵

25

треба
да се отворат
вратите
на сетилата
да се откријат
новите светови
надвор од нив

друг живот
можност
силна

брана
на нашите
страдања

колку рани
може да издржи
раната што рана
се нарекува
брана

на нашите
страдања

14. Свет у књижевности, књижевност у свету

И тако међународном промоцијом мултимедијалог пројекта (изложбе слика и књигу мултимедија) Драгана Спасеског Охридског „Погледај у себе“, свет „улази“ – у поезији Охридског, као што и поезија Охридског „улази“ – у свет. Српски се уметнички, стваралачки и културни контекст показао као идеално тло синергије, дијалога и нове креације у креацијама. „Разговор“ уметности унутар једног уметника није био затворена форма, јер је напротив „распукла“ раскошна полилогија више уметности, али и разних уметника, традиција и култура. Тако македонска врхунска уметност разговара са српском, а кроз њу и са светом. Свет се „улива“ у свет уметности Охридског, као што се и његов свет улива у светску уметност.

Интеракција између македонске књижевне критике²⁶ и српске критике ликовне уметности и историје уметности, велик је дослукх и синергија између македонске и српске науке. За усхићење је био и ниво компетентне публике, која је била у знаку македонско-српских креативних и стваралачких релација. То је конкретан књижеван и културан живот који се догађао, не само на промоцији, већ је заживео и током двомесечне поставе изложбе (као део мултимедијалног пројекта).

И какав је коначно ефекат промовирања и излагања пројекта у том културном контексту? Ефекат је изванредан по своме домету, јер су дела (уметничке слике – уље на платну) могли да препознају своје „оригинале“ или истинске објекте из реалности. Права су културна историја фотографије великих аутора или јавних личности испред својих портрета. То су културни догађаји који се могу десити ретко, и то на тако елитном галериском простору као што је култна Галерија фамилије Колунџија „Гварнеријус“ у Београду.

А македонско-српска уметничка синергија достигла је своју достојну кулминацију, јер се композиција скупocene колекција слика, портрета Охридског, заиста ретко може сакупити, дислоцирати од матичне средине и презентирати у нову средину. То је веома сложен захват, али и бесконачно благотворан. Постефекти овог су захвата дугорочни и дубински. Замислите како уз све то ненаметљиво, али вешто „корача“ – поезија даровитог Охридског. Из дубине Охридске тајне нам долази овај уметнички стваралачки универзум... Тихо, али величанствено.

колку рани
може да издржи
раната што рана
се нарекува

²⁶ На отварању изложбе слика (уље на платну, портрети), која је део мултимедијалног пројекта „Погледај у себе“, поздравну је реч имао г. Љубиша Георгиевски, амбасадор Републике Македоније у Републици Србија, а промотери су били: проф. др Станислав Живковић (из Београда) и проф. др Кристина Николовска (из Скопља).

Литература

Драган Охридски Спасески: *Погледни во себе*. Охрид, „Летра“, 2004.

Kristina Nikolovska

**THE WORLD IN OHRIDSKI'S POETRY, OHRIDSKI'S
POETRY WORLDWIDE**

**(Poetry from the multimedia project of Dragan Ohridski Spaseski
„Look at yourself“, „Guarnerius“ gallery, Belgrade, September–
October 2012)**

Summary: The work „The world in Ohridski's poetry, Ohridski's poetry worldwide“ has been inspired by the international promotion and exhibition of the grandiose multimedia project „Look at yourself“ at the cult „Guarnerius“ gallery in Belgrade (September–October 2012). The main object of our interest is the *world in the poetry* of this multimedia artist: poet, painter, as well as the presentation of his *poetry in the world*. The Macedonian artist who comes from the old town of Ohrid, conquers the *worlds in his poetry* (literature, poetry, painting and synergy of art), as we follow the presentation of his *art in the world*. The great Serbian culture and art are an excellent „door“ to the world- not only for the Macedonian art, literature and poetry, but also for every worthy artistic achievement. Dialogue, synergy and the energy flow between the Macedonian artistic creation and the Serbian follower of art, tradition and culture are great challenge for our work. The results are a great level of synergy, dialogue and revealing new worlds inside worlds...